

# Bestyrelse (Møde i nationalparkbestyrelsen den 9. maj 2022)

09-05-2022 14:00 - 17:30

Darum Kultur- og Fritidscenter, Nørrebyvej 16A, 6740 Bramming

---

## Information:

### Deltagere:

Formand	Janne Liburd	
Varde Kommune (næstformand)	Preben Friis-Hauge	
Esbjerg Kommune	May-Britt Andrea Andersen Kallan	Afbud
Fanø Kommune	Marius Nielsen	
Tønder Kommune	Bo Jessen	
Danmarks Naturfredningsforening	Inger Jensen	
Friluftsrådet	Birgitte Loeff Schmidt	
Dansk Ornitologisk Forening	Marco Brodde	
Digelagene	Kresten Hansen	
Danmarks Jægerforbund	Jan Holm	
Danmarks Sportsfiskerforbund	Simon Simonsen	
Landbrug & Fødevarer	Esther Hoftijzer	
Naturstyrelsen	Ulrik Lorenzen	
Nationalparkrådet	Karen Boel Madsen	
Nationalparkrådet	Ole Mouritzen	
Nationalparksekretariatet	Peter Saabye Simonsen	
Nationalparksekretariatet	Alette Houman Dyhrfeld (Referent)	

## Indhold

Punkt 1: Velkomst og godkendelse af dagsorden - Beslutningspunkt (5 min.)	1
Punkt 2: SIMP – Single Integrated Management Plan - Beslutningspunkt (10 min.)	1
Punkt 3: Deklaration for det trilaterale Vadehavssamarbejde – Beslutningspunkt (10 min.)	2
Punkt 4: Forretningsorden/kommissorium for Nationalpark Vadehavets bestyrelse – Beslutningspunkt (10 min.)	3
Punkt 5: Aftaler med Vadehavets FormidlerForum – Beslutningspunkt (10 min.)	4
Punkt 6: Høringssvar på nye NATURA2000 planer– Beslutningspunkt (5 min.)	5
Punkt 7: Kommunikationsplan 2022 – Beslutningspunkt (5 min.)	6
Punkt 8: Interreg 6a NAKUWA 2.0 – Beslutningspunkt (10 min.)	7
Punkt 9: Vandspejlet stiger. Konsekvenser for Vadehavet – Orienteringspunkt (10 min.)	9
Punkt 10: Emner til drøftelse i Nationalparkrådet og tilbagemelding til rådet – Be-slutningspunkt (10 min.)	10
Punkt 11: Økonomi – Beslutningspunkt (10 min.)	12
Punkt 12: Østersindsamling – orienteringspunkt (5 min.)	13
Punkt 13: Brug af droner til overvågning – orienteringspunkt (5 min.)	13
Punkt 14: Nyt naturprojekt Juvre Eng sø – orienteringspunkt (5 min.)	14
Punkt 15: Nyt Sortterne-projekt med WWF, Verdensnaturfonden - Orienterings-punkt (5 min.)	15
Punkt 16: Nyt fra bestyrelse – Orienteringspunkt (60 min)	16
Punkt 17: Eventuelt og meddelelser (5 min.)	20
Punkt 18: Bilag til referat	21

## **Punkt 1: Velkomst og godkendelse af dagsorden - Beslutningspunkt (5 min.)**

### **Sagsfremstilling:**

Janne Liburd byder velkommen og dagsordenen godkendes.

### **Sekretariatets indstilling:**

Nationalpark Vadehavets sekretariatet indstiller at:

- bestyrelsen godkender dagsordenen.

### **Referat:**

Janne Liburd bød velkommen, orienterede om afbud og bad bestyrelsen beslutte, om de kunne godkende dagsordenen.

### **Beslutning:**

- Dagsordenen blev godkendt.

## **Punkt 2: SIMP – Single Integrated Management Plan - Beslutningspunkt (10 min.)**

### **Sagsfremstilling:**

I det trilaterale Vadehavssamarbejde er der udarbejdet et forslag til en fælles plan, en såkaldt Single Integrated Management Plan (SIMP), som er sendt i høring. På mødet præsenteres kort SIMP'ens baggrund, formål, mål, indsatsområder, herunder også hvad den betyder for Nationalpark Vadehavet, verdensarven, den statslige og kommunale forvaltning mv.

Efter præsentationen kan bestyrelsen kommentere på og spørge til SIMP'en. Bestyrelsen bedes derefter drøfte om Nationalpark Vadehavet skal afgive et høringssvar.

### **Sekretariatets indstilling:**

Nationalpark Vadehavets sekretariatet indstiller at:

- Bestyrelsen beslutter om Nationalpark Vadehavet skal afgive et høringssvar til SIMP'en.

### **Referat:**

Janne Liburd orienterede om SIMP'en, som er udarbejdet på anmodning fra UNESCOs side, om at lave en fælles integreret plan. Det fremlagte materiale er det første udkast, som er udarbejdet af det fælles vadehavssekretariat i Wilhelmshaven (CWSS).

Preben Friis-Hauge forklarede, at de fire vadehavskommuner skal drøfte SIMP'en på det kommende møde i RUV og derfor gerne ville afvente med at svare.

Janne Liburd forklarede, at Marco Brodde, Preben Friis-Hauge og hun havde været med til at gennemgå planen og at hun var tryk ved materialet.

Jan Holm henlede opmærksomheden på havneudvidelser, som var et vigtigt emne.

Marco Brodde tilføjede, at SIMP'en skal bidrage til formidling og fælles forståelse af hvor de tre lande vil hen med Vadehavet og beskyttelsen af de enestående værdier. Deklarationen har været omdebatteret emne i trilateralt regi.

Janne Liburd fortalte, at trods det kan hævdes, at der er få konkrete handlinger i SIMP'en, så er der flere emner man kan gøre noget ved, blandt andet udarbejdes nye mål der støtter op om bæredygtig udvikling.

Preben Friis-Hauge roste Christina Føns, som er kommunernes repræsentant i Wadden Sea Board. Det har vist sig at være en klog beslutning, at indsætte en embedsmand på posten, som forstår både det politiske spil og har indsigt i mange af de faglige emner.

Janne Liburd spurgte om bestyrelsen ønskede at afgive høringssvar. Bestyrelsen ønskede ikke at afgive høringssvar, men opfordrede de enkelte organisationers til at afgive særskilt høringssvar.

#### **Beslutning:**

- Bestyrelsen ønskede ikke at afgive høringssvar, men lader det være op til de enkelte organisationer.

### **Punkt 3: Deklaration for det trilaterale Vadehavssamarbejde – Beslutningspunkt (10 min.)**

#### **Sagsfremstilling:**

Danmark overtager ultimo 2022 formandsskabet i det Trilaterale Vadehavssamarbejde ved miljøminister Lea Wermelin for de næste 4 år. Der udarbejdes en deklARATION for den samme periode. Udarbejdelsen af deklARATIONEN forestås af det land der overtager formandsposten. Et udkast til en deklARATION for den næste periode er udarbejdet og fremlagt til kommentering i Nationalpark Vadehavet.

På mødet præsenteres kort deklARATIONENS baggrund, formål, mål, fokusområder, indsatsområder mv., herunder også hvad den betyder for Nationalpark Vadehavet, det trilaterale Vadehavssamarbejde foruden den brede kreds af Vadehavsaktører af offentlig og privat karakter. Efter præsentationen kan bestyrelsen kommentere på og spørge til deklARATIONEN. Bestyrelsen bedes derefter drøfte om Nationalpark Vadehavet skal afgive et høringssvar.

#### **Sekretariates indstilling:**

Nationalpark Vadehavets sekretariatet indstiller at:

- Bestyrelsen beslutter om National park Vadehavet skal afgive et høringssvar.

#### **Referat:**

Det er det danske formandskabs opgave at leve op til deklARATIONEN, som på bestyrelsesmødet for det trilaterale vadehavssamarbejde (Wadden Sea Board) var blevet gennemgået minutiøst. Nærmest sætning for sætning.

Bo Jessen orienterede om, at vadehavskommunerne også i denne sag afventer det kommende møde i Det Rådgivende Udvalg for Vadehavet (RUV).

Generelt var bestyrelsen enig i, at det var et fint udkast, som vil kunne få stor betydning på sigt. I denne sammenhæng blev det bemærket, at bestyrelsen er opmærksomhed på, at Nationalpark Vadehavet får ny formand i 2023 og at det er vigtigt, at denne person både kan arbejde på tværs af sektorer og interesser samt kan navigere i det trilaterale samarbejde om verdensarven og andre emner, som indebærer mange interessenters opmærksomhed og mange konfliktmuligheder.

Bestyrelsen besluttede ikke at afgive høringssvar, da der ikke er mulighed for mere substantielle ændringer, men der blev opfordret til at organisationerne bag bestyrelsens medlemmer ser på eventuelle høringssvar.

#### **Beslutning:**

- Bestyrelsen ønskede ikke at afgive høringssvar, men lader det være op til de enkelte organisationer som bestyrelsens medlemmer repræsenterer.

## **Punkt 4: Forretningsorden/kommissorium for Nationalpark Vadehavets bestyrelse – Beslutningspunkt (10 min.)**

#### **Sagsfremstilling:**

På bestyrelsesmøde for Nationalpark Vadehavet i februar blev drøftet et forslag til afholdelse af bestyrelsesmøder, herunder om møderne kan/skal afholdes fysisk, virtuelt eller hybridt. Diskussionen medførte, at bestyrelsen besluttede, at forretningsordenen for Nationalpark Vadehavets bestyrelse skulle ses efter i sømmene på det kommende møde i maj, i takt med at forretningsordenen ikke har været diskuteret og vurderet af bestyrelsen gennem flere år. Derfor bedes bestyrelsen diskutere om forretningsordenen er tidssvarende og opfylder bestyrelsens ønsker og krav.

#### **Sekretariatets indstilling:**

Nationalpark Vadehavets sekretariat indstiller at:

- Bestyrelsen drøfter bestyrelsens forretningsorden og beslutter om den skal opdateres.

#### **Referat:**

Janne Liburd fremlagde forretningsordenen og gjorde opmærksom på, at den var fra 2011 og måske havde behov for nogle justeringer.

#### **Ændring 1:**

Adressen nederst på siderne skal væk, da adressen er Naturstyrelsens, ikke Nationalparkfond Vadehavets adresse. Der er ikke behov for at skrive en adresse.

#### **Ændring 2:**

Datoen øverst på første side, og på sidste side under §12, skal ændres til 9. maj 2022.

Ændring 3:

Bestyrelsen drøftede §3. Janne Liburd nævnte, at bestyrelsen ikke har brugt afstemninger i de sidste 7 år og hun opfordrede til, at det princip fortsættes. Som eksempel blev det nævnt, at det har været normen, at bestyrelsen ikke afgiver hørings svar, hvis den ikke er enig om hvilket svar der skulle gives. Havde der været en afstemning, så havde den ikke ændret bestyrelsesmedlemmernes holdninger, ligesom afstemningen ikke havde øget dialogen mellem medlemmerne. Derefter var der flere synspunkter på emnet og bestyrelsen enedes om:

§ 3 stk. 3 ændres til:

*Afgørelser træffes efter fælles grundige drøftelser. Ved stemmelighed er formandens stemme afgørende.*

Ændring 4:

I forretningsordenens §4 om bestyrelsesmøder står der ikke noget om mødernes afvikling. Pandemien i 2020 og 2021 har vist, at det ikke altid er muligt at mødes fysisk, hvor digitale medier giver mulighed for virtuelle møder eller hybridmøder (nogle deltager fysisk, andre virtuelt i mødet), hvilket på sidste bestyrelsesmøde indebar en drøftelse af og et forslag til principper for mødeafvikling i Nationalpark Vadehavets bestyrelse som supplement til forretningsordenen. I forlængelse af den drøftelse ønskede bestyrelsen at få tilføjet en sætning omkring mødeformen under §4:

*§ 4.5. Bestyrelsen afholder sine møder fysisk, men møder vil om nødvendigt kunne afholdes helt eller delvist virtuelt (hybridt). Med hybridt menes, at et eller flere af bestyrelsens medlemmer kan deltage virtuelt i mødet, mens de øvrige er fysisk tilstede.*

§ 12 – datoen tilrettes til 9. maj 2022.

**Beslutning:**

- Bestyrelsen ønskede de fire ændringer skrevet ind i Forretningsordenen.

## **Punkt 5: Aftaler med Vadehavets FormidlerForum – Beslutningspunkt (10 min.)**

**Sagsfremstilling:**

I opstarten af Nationalpark Vadehavet blev der indgået en række – helt præcist 7 - samarbejdsaftaler med Vadehavets FormidlerForum. Nogle samarbejdsaftaler er løbet ud, fordi aftalens indhold er realiseret, andre er stoppet fordi aktiviteten er afsluttet, nogle er der ikke leveret på og sekretariatet har taget opgaven hjem igen. Der er således i skrivende stund 2 gældende aftaler med Vadehavets FormidlerForum. Bestyrelsen bedes drøfte om de to samarbejdsaftaler skal afsluttes eller fortsættes. Dette for at kunne sende signalet til Vadehavets FormidlerForum og deres planlægning fremad.

**Sekretariatet indstiller:**

Nationalpark Vadehavets sekretariat indstiller at:

- Bestyrelsen beslutter om de to sidste samarbejdsaftaler med Vadehavets FormidlerForum skal afsluttes eller fortsættes.

#### **Referat:**

Nationalpark Vadehavet har to samarbejdsaftaler med Vadehavets FormidlerForum, herefter VFF, i forbindelse med Partnerdagen samt med Mit Vadehav. Aftalerne er indgået med Vardemuseerne og Myrthue og gælder frem til 2024. Der er afsat henholdsvis 50.000 og 350.000 kr. til samarbejdsaftalerne. Nationalpark Vadehavet er således den eneste aktør i 2021 og 2022 der økonomisk bidrager til VFF, hvilket ikke er holdbart.

Bestyrelsen synes at VFF er en rigtig god idé og bidrager med dygtig formidling, udvikling og er en styrkelse Vadehavets profil og samarbejde. Derfor ønsker bestyrelsen at fortsætte samarbejdet med VFF, ved at betale for løsning af konkrete opgaver. Fremtidige aftaler med VFF skal dog være 3 årige. Fremtidige aftaler vil i de kommende år også være på betingelse af, at Esbjerg Kommune, som de tre andre vadehavskommuner, bidrager økonomisk til VFFs aktiviteter. Og bestyrelsen ønsker derfor en klar udmelding fra Esbjerg Kommune, om kommunen agter at bidrage til VFF. Nationalpark Vadehavets formand retter derfor henvendelse til Esbjerg Kommunes repræsentant i bestyrelsen for en afklaring.

#### **Beslutning:**

- Bestyrelsen ønsker at fortsætte samarbejdsaftalerne med VFF, men
- fremtidige samarbejdsaftaler gøres 3 årige
- og betinges af, at Esbjerg Kommune fremover bidrager til VFFs aktiviteter sammen med de tre andre Vadehavskommuner.
- Bestyrelsesformanden retter henvendelse til Esbjerg Kommunes repræsentant i nationalparkbestyrelsen om kommunen agter at indgå med økonomi til VFF.

## **Punkt 6: Høringssvar på nye NATURA2000 planer– Beslutningspunkt (5 min.)**

#### **Sagsfremstilling:**

Miljøstyrelsen har udarbejdet nye forslag til NATURA2000-planer. Planerne er lagt i høring. Helt kort kan det siges, at NATURA2000 planerne for Vadehavet er gået fra at omfatte en selvstændig rapport for hvert delområde til en samlet rapport, dvs en betydelig reduktion i antal rapporter. Ved samme lejlighed er detaljeringsgraden reduceret i indhold og beskrivelser. og det er mindre gennemsigtigt hvad der konkret skal ske og ikke ske f.eks. i forhold til overvågningsindsatsen. Spørgsmålet til bestyrelsen er om Nationalpark Vadehavet skal indsende et høringssvar.

#### **Sekretariatet indstiller:**

Nationalpark Vadehavets sekretariat indstiller at:

- Bestyrelsen beslutter om Nationalpark Vadehavet skal indsende et høringssvar.

#### **Referat:**

Bestyrelsen blev præsenteret for en kortfattet 1-sides sammenfatning, af forskellen på de tidligere NATURA2000-planer og de nye planer, udarbejdet af nationalparkens sekretariat.

Simon Simonsen orienterede om, at planerne har været drøftet i naturudvalget. Naturudvalget udtrykte bekymring for, at planerne er skrevet sammen fra flere rapporter til en enkelt rapport og at planerne er formuleret på et overordnet og ret generelt niveau. Bekymringen er, at de kommende handlingsplaner ikke bliver skarpe nok og håndterer de udfordringer der i Vadehavsnaturen indenfor NATURA2000-områderne.

Bestyrelsen drøftede planerne og enedes om at sekretariatet udarbejder et forslag til høringssvar til Natura2000 planerne, med afsæt i bilag 6.1. Udkastet sendes pr. mail til bestyrelsen for godkendelse og da deadline for indsendelse er 20. maj bedes sekretariatet udarbejde et forslag hurtigt og tilsvarende bedes bestyrelsens medlemmer hurtigt svare på det fremsendte forslag.

### **Beslutning:**

- Bestyrelsen bad nationalparksekretariatet udarbejde et udkast til høringssvar til NATURA2000 planerne og sende det til godkendelse hos bestyrelsen pr. mail hurtigst muligt, og tilsvarende bedes bestyrelsens medlemmer svare meget hurtigt, så høringssvaret kan indsendes på det rette tidspunkt den 20. maj.
- Red.: Da Varde Kommune har valgt at afgive eget høringssvar og dermed ikke kan afgive høringssvar med Nationalpark Vadehavet, blev det pr. 18. maj 2022 af Nationalpark Vadehavets sekretariatsleder besluttet, at Nationalpark Vadehavets høringssvar udgår.

## **Punkt 7: Kommunikationsplan 2022 – Beslutningspunkt (5 min.)**

### **Sagsfremstilling:**

Nationalpark Vadehavet udarbejdede en kommunikationsplan i 2016. Det gennemgående strategiske kommunikationsgreb i planen var content marketing. Det vil sige, at Nationalpark Vadehavets sekretariat meget aktivt har tilstræbt at få partnerne til at fortælle om Nationalpark Vadehavet. For at lette kommunikationsindsatsen er parterne tilbudt tekster, fotos og videoer (content) om natur, kultur, aktiviteter og spændende oplevelser i nationalparken, som de kan/kunne anvende på deres hjemmeside, nyhedsbrev, Facebook og Instagram-konti mv. Men strategien er ikke lykkedes helt og specielt fortællingen om hvad sekretariatet (med partnere) konkret udretter, skaber og tilbyder er blevet væk. Dermed er Nationalpark Vadehavet mindre kendt, mindre synligt, mindre forståeligt end vi kunne være. Derfor er der igennem 2021 arbejdet på en opdatering af kommunikationsplanen, så den strategisk står på to ben: 1) content marketing som hidtil, 2) øget indsats med at fortælle om nationalparkens aktiviteter. Planen er dermed blevet mere konkret ved at rumme klare kommunikationsmål og ved, at sammenhængen mellem mål og aktiviteter står mere klart. Planen har også den nyhed, at den primært er rettet imod brugerne af nationalparken, især de natur-uvante og de mindre naturvante. Altså dem vi ikke har fat i.

Bestyrelsen bedes diskutere udkastet til kommunikationsplanen.

### **Sekretariatet indstiller:**



Nationalpark Vadehavets sekretariat indstiller at:

- Bestyrelsen drøfter og beslutter Kommunikationsplan for Nationalpark Vadehavet 2022-2026.

#### **Referat:**

Janne Liburd indledte punktet med at citere en kommentar, som også vedrører kommunikation, til den nyligt offentliggjorte Årsrapport 2021. Kommentaren modtaget på Facebook er fra Ingrid Marie Lorentzen: *"I gør et uvurderligt og formidabelt flot arbejde for vor allesammens Vadehav! I er til stede. Relevante, kompetente, seriøse og helt uundværlige i formidlingen efterhånden. Og man fornemmer så tydeligt, at der bag det hele er hjerne og hjerte! Tænker at begreber som ' Verdensarv' og ' Nationalpark Vadehavet' fuldstændig er gledet ind i og er blevet en stolt del af vor Vestjyske selvopfattelse. I fortjener SÅ megen ros, applaus og anerkendelse!"*

Bestyrelsen blev herefter bedt drøfte kommunikationsplanen.

Bestyrelsen udtrykte, at kommunikationsplanen synes at pege i den rigtige retning og i øvrigt rummer en række, for flere bestyrelsesmedlemmer, nye perspektiver. Bestyrelsen mente, at det var et fint stykke arbejde, og godkendte herefter planen med tak til sekretariatet.

#### **Beslutning:**

- Bestyrelsen besluttede at godkende Kommunikationsplan for Nationalpark Vadehavet 2022-2026

## **Punkt 8: Interreg 6a NAKUWA 2.0 – Beslutningspunkt (10 min.)**

#### **Sagsfremstilling:**

Nationalpark Vadehavets samarbejde med partnerne om formidling, udvikling af bæredygtig turisme, natur- og kulturtilbud mv. kræver medfinansiering fra samarbejdspartnere, fonde og erhvervsfremmeprogrammer for at løfte løn og kritisk masse i aktiviteterens udbredelse. Dette er især påkrævet, hvis der er tale om grænseoverskridende samarbejde, herunder trilaterale aktiviteter.

I perioden 2018-2020 deltog vi i Interreg 5a NAKUWA-projektet (samlet budget 11 mio. kr.) der til trods for en stor administrativ byrde rent faktisk fik leveret en række gode, konkrete resultater.

Der er et nyt Interreg 6a program på vej. Siden sommeren 2021 har NPV-sekretariatet trukket samarbejdet med WWF, nationalparken i Slesvig-Holsten og Nordsee Tourismus i Tyskland og Vadehavets tre turismedestinationsselskaber frem mod et fælles nyt Interreg projekt. Projektet skaber et paradigmeskifte i den danske, ja faktisk internationale, turismeudvikling, fordi vi går fra "Hvad kan vi gøre, som er godt for turismen" til "Hvad kan turismen gøre for naturen og lokalområdet". Det ændrer hele tænkningen fra en forældet industriel "Vi skal udnytte naturens ressourcer" til "Vi udvikler til gavn for økonomi og lokalbefolkning, natur og miljø". Det øger døgnforbruget, sænker belastningerne, forbedrer turismeindustriens renommé. Projektet vil fokusere på:  
1) Udvikling af nye oplevelser der gavner naturen,

2) codes of conduct / visitor management,

3) Kompetence- og kvalitetsudvikling af turismeguidere, naturvejledere, måske med brug af certificering

4) Andre kurser og uddannelses tiltag, især Dark Sky-kursus, Hvordan arbejder en virksomhed med bæredygtig turismeudvikling mv.

Der indtænkes social inklusion, digitalisering, nye værdikæder, nye innovationsmodeller, nye samarbejder.

Ansøgningsfrist 16. august. Første udkast skal være på plads senest 15. juni. Forventet budgetramme 10-12 mio. kr. EU bidrager med 65%, Partnerne med 35%. Heraf forventes Danmark at lægge min. 50%. Budgetterne skal præciseres inden sommer, men NPV skal forventeligt bidrage med ca. 250.000-300.000 kr. om året i 3 år. Specielt Anne, Marianne, Peter vil stå for projektledelse og den mulige efterfølger for Bettina vil indgå i forhold til partnerne, men også Xenia, John (natur) og Jens (kommunikation) skal bidrage.

Bestyrelsen bedes drøfte om Nationalpark Vadehavet skal indgå i projektet. Dernæst om NPV-sekretariatet skal være lead-partner (overordnet projektleder). Det forventes, at denne post vil være næsten omkostningsneutral, men opgaven vil binde en del ressourcer hos Marianne og Anne samt til dels Peter.

Den overvejende grund til at gå med er, at vi skal arbejde med disse aktiviteter alligevel og vi kan via projektet fastholde samarbejdet over grænsen samt etablerer samarbejdet med de tre danske turismedestinationsselskaber. Imod projektet taler især, at vi binder administrative ressourcer i huset, som kunne anvendes på andre opgaver.

#### **Sekretariatet indstiller:**

- Bestyrelsen beslutter om Nationalpark Vadehavet skal være med i Interreg 6a NAKUWA 2.0 (arbejdstitel), og om sekretariatet skal være projektleder på det samlede projekt.

*NB! Projektskitse ikke færdig før 17. maj, derfor intet bilag*

#### **Referat:**

Der har været arbejdet på et nyt Interreg 6a projekt - NAKUWA 2.0 (arbejdstitel) siden sommeren 2021 sammen med vores tyske partnere og tre turisme-destinationsselskaber. Efter påsken 2022 er Destination Vesterhavet uventet sprunget fra samarbejdet. Det er således usikkert, om de to andre destinationsselskaber fortsat vil være med og om Nationalpark Vadehavet kan trække et meningsfuldt projekt med eller uden de tre destinationsselskaber.

Peter Saabye Simonsen forklarede, at man med projektet især vil udvikle oplevelsestilbud der gavner naturen, codes og conduct, kvalitetsudvikling og bæredygtighed, som nævnt i oplægget i dagsordenen. Det vil også være muligt at finansiere store dele af Partnerprogramindsatsen igennem projektet, herunder delfinansiere en medarbejder. Nationalpark Vadehavet kan givetvis ikke trække projektet alene. Der skal foreligge et udkast til projektet senest 30. maj af hensyn til sommerferien. Og den skarpe ansøgning skal være færdig og sendes i første uge af juli. Det er en stram tidsplan, som kræver enighed og hurtigt projektansøgningsarbejde.

Janne Liburd bad bestyrelsen beslutte, om de ønskede at fortsætte projektet og udtrykte samtidig sin bekymring for, at Nationalpark Vadehavet skulle være projektleder.

Bestyrelsen besluttede at fortsætte projektet hvis muligt og hvis sekretariatschefen mener, der kan lægges en økonomisk og ressourcemæssig holdbar plan.

## **Beslutning:**

- Bestyrelsen besluttede, at nationalparksekretariatet arbejder på at få formuleret en projektansøgning og om muligt igangsætte et projekt for hele nationalparkens område, såfremt sekretariatets ledelse anser det som værende økonomisk og ressourcemæssigt forsvarligt.

## **Punkt 9: Vandspejlet stiger. Konsekvenser for Vadehavet – Orienteringspunkt (10 min.)**

### **Sagsfremstilling:**

COWI har for nylig udgivet en ny rapport, der beregner og vurderer på konsekvenserne af det stigende havspejl for Vadehavet. Det er ret alvorlige konsekvenser for Vadehavets vader, strandenge og marskområder samt de mennesker, der bor flere steder i områderne, indenfor bare 100 år. Naturkonsulent Salomonsen vil kort fremlægge hovedresultaterne fra rapporten og redegøre for dele af rapportens indhold. Det blev efterlyst på sidste møde, ligesom også Rådet har bedt om dette emne på deres næste møde.

### **Sekretariatet indstiller:**

Nationalpark Vadehavets sekretariat indstiller at:

- Bestyrelsen tager orienteringen til efterretning.

Link til COWIs rapport: "Havvandsstigningernes betydning for kystnaturen":

<https://storymaps.arcgis.com/stories/3e1d0d5c888d4ba29203c19cab3c686e>

### **Referat:**

Naturkonsulent Xenia Salomonsen orienterede om klimainducerede havvandsstigninger og de konsekvenser det forventeligt vil få for Vadehavet med afsæt i en relativ ny rapport udarbejdet af COWI og Syddansk Universitet. I rapporten Havvandsstigningernes betydning for kystnaturen, gives et nationalt overblik over, hvilke naturarealer der påvirkes. Formålet med rapporten er udover at beskrive hvilke områder og naturtyper der påvirkes, også at komme med bud på, hvad der kan gøres for at forhindre det forventede tab. Der er udvalgt seks pilotkommuner, hvor der er udarbejdet en nærmere analyse af havvandsstigningens betydningen for naturen i disse kommuner. Esbjerg og Varde kommuner er blandt de udvalgte kommuner.

Xenia Salomonsen opridsede kort og klart konsekvenserne, som indenfor 100 år kan betyde havspejlsstigninger på over 1 meter. Havvandsstigningerne udgør særligt problemer for lysåben natur i Natura 2000-områderne, herunder særligt strandeng, hvor det ventes at 45 % af strandengene i Danmark vil forsvinde. Konsekvenserne for biodiversiteten og populationen af planter og dyr tilknyttet disse områder, vil være store.

Xenia Salomonsen forklarede at analysen ikke tager højde for manglende data om sluser, ferskvandstilstrømning (forventeligt øgede mængder af nedbør i fremtiden), grundvandsstand samt ændrede vejrhændelser.

Sedimentering i Vadehavet som følge af tidevandet, kan være medvirkende til at den danske del af vadehavet vil være mindre sårbart over for havstigninger, ift. Holland og

Tyskland, da sedimentet ophobes i den danske del. Konsekvenserne ved havvandsstigninger vil være store for vores fælles verdensarv.

I rapporten udpeges områder (primært landbrugsjord bag diger, sluser og pumper), hvor der er mulighed for at udvikle strandeng, så det flytter sig gradvist op på forlandet. Xenia Salomonsen viste kort og pegede derudfra på potentielle og eksisterende arealer for udvikling.

Xenia henviste til KAMP - et klimatilpasning- og arealanvendelses-værktøj <https://kamp.klimatilpasning.dk/>, hvor man selv har mulighed for at arbejde

med konsekvenserne af vandspejlsstigningerne. KAMP er et gratis program, hvilket SCALGO LIVE som rapporten er baseret på, ikke er.

Bestyrelsen bad sekretariatet undersøge om det er muligt at svare på hvor høje digerne skal være i fremtiden, for at sikre landet mod vandspejlsstigningerne. Xenia Salomonsen vil se på sagen og vender tilbage.

Simon Simonsen forklarede, at vandspejlsstigninger vil blive drøftet i naturudvalget og man vil se, om og hvordan det har betydning for nationalparkens valg af fremtidige projekter og indsatser.

Marco Brodde henviste til Juvre klæggrav og diget, som er et godt eksempel på at flytte strandeng ind bag diget. Han henviste herudover til Karsten Reises oplæg fra et møde i Wadden Sea Forum for ca. 10 år siden, der beskrev et fremtidsscenario bag digerne. Kan man sikre både mennesker og naturkvalitet? Vi skal tænke os godt om og måske gøre begge dele. Menneskers sikkerhed kommer i første række, men samspillet er særdeles ønskeligt.

Se endvidere Xenia Salomonsens præsentation, som er vedhæftet som bilag til referatet.

### **Beslutning:**

- Bestyrelsen tog orienteringen til efterretning og bad nationalpark-sekretariatet undersøge om det vides, hvor høje digerne skal være i fremtiden. Svaret bedes fremlagt for bestyrelsen på et kommende bestyrelsesmøde eller på e-mail.

## **Punkt 10: Emner til drøftelse i Nationalparkrådet og tilbagemelding til rådet – Be-slutningspunkt (10 min.)**

### **Sagsfremstilling:**

Nationalpark Vadehavets råd drøftede på et godt møde på Fanø dels om Nationalparkens ambassadørprogram skal afvikles, dels om Nationalpark Vadehavet skal igangsætte konkrete aktiviteter der kan aktivere frivillige. Rådet besluttede at anbefale at ambassadørprogrammet afvikles. I stedet for skal der defineres meget konkrete, meningsfulde aktiviteter der kan gavne natur og lokalsamfund, hvor frivillige kan inviteres til at bidrage. Rådet er inspireret af oplæg fra Nationalpark Thy og Ribes Vikinger som begge har aktiveret mange ressourcestærke frivillige (250 i Thy og +1.000 hos Ribes Vikinger). Derfor foreslår rådet overfor bestyrelsen at rådet arbejder:

a) videre med organisering af de frivilliges indsatser og med at definere konkrete indsatser med afsæt i nationalparken-planen og foreliggende behov.

Derud over foreslås følgende emner som rådet kunne arbejde med.

b) en liste med forslag til oplevelsestilbud for turister og lokale der gavner naturen hvad kunne man forestille sig at turister og lokale kunne bidrage med og finde interessant. Dernæst også refleksion over hvordan man kan tilgå private og offentlige lodsejere i forhold til at udøve naturforbedrende tiltag på lodsejernes jorder.

c) en oversigt over de vigtigste emner og informationer som bestyrelse, råd, udvalg, kommuner, NGO'er, partnere og andre kerneinteressenter kunne have brug for på [www.nationalparkvadehavet.dk](http://www.nationalparkvadehavet.dk), herunder om det skal kunne tilgås på hjemmesiden eller et intranet.

d) skal nationalparken fortsat have en tilskudspulje, og hvis ja, hvad er godt ved den nuværende pulje, hvad kan gøres bedre, hvilke aktiviteter skal en sådan pulje kunne yde bidrag til.

Derudover spurgte rådet om et par emner kunne blive genstand for enten en temaaften eller fyraftensoplæg med mulighed for spørgsmål og diskussion – altså ikke et emne som Rådet skal arbejde med for bestyrelsen – men mere som faglige indlæg af enten sekretariatets faglige konsulenter eller eksperter ude fra:

1. COWIs nye rapport om stigning i havvandsspejlet og konsekvenserne for Vadehavet.
2. Dette kunne kombineres med oplæg om og konsekvensvurderinger af stormfrekvenser og vandstuvninger ved Vadehavet.

Forskningsdagen måtte aflyse et oplæg (pga. sygdom) om hvad der vil ske, hvis man laver hul i Rønmødæmningen. Oplægget havde mest fokus på konsekvenser for fiskenes migration, men rådet spurgte også til konsekvenserne af 'hullerne' i forhold til trykket på digerne og muligheder for at udnytte havvandets energi.

### **Sekretariatets indstilling:**

Nationalpark Vadehavets sekretariat indstiller at:

- bestyrelsen beslutter de emner som rådet skal arbejde med.

### **Referat:**

Janne Liburd opfordrede til, at rådet får lov at drøfte COWIs rapport samt får indblik i hvad der sker hvis man eksempelvis laver hul i Rønmødæmningen.

Karen Boel Madsen og Ole Mouritzen var enige i, at det var gode emner til oplæg på de kommende rådsmøder.

Rådets ønsker blev efterkommet af bestyrelsen, som også ønskede, at rådet arbejder videre med frivillig-emnet. De andre nævnte emner er bestemt også relevante og emnet med Tilskudspuljen kan med fordel afklares inden Tilskudspuljen offentliggøres i januar.

Preben Friis-Hauge orienterede om, at der ligger rapporter på Wadden Sea Forums hjemmeside, hvor man kan finde inspiration til flere emner og i denne sammenhæng en rapport udarbejdet af Oldenburg Universitet, som med fordel kan inddrages i arbejdet, så man ikke bruger unødige ressourcer: <https://waddensea-forum.org/en/topics/core-issues/coastal-management#watermanagement>

I forhold til at arbejde med frivillige, pegede Janne Liburd på seneste rapport fra Wadden Sea Board mødet i april, hvor man omtaler frivilligt arbejde i trilateralt regi:  
<https://www.waddensea-worldheritage.org/system/files/WSB-36-9%20Feasibility%20Study%20Trilateral%20Volunteer%20Service.pdf>

### **Beslutning:**

- Bestyrelsen ønsker at rådet får indblik i COWIs rapport om havvandsspejlets stigning og hvis muligt får indblik i hvad der vil ske, hvis man laver hul i dæmningerne i Vadehavet.
- Bestyrelsen ønsker, at rådet arbejder videre med emnet frivillige.
- Bestyrelsen fandt også de andre emner relevante, men de kan fordel behandles på et senere møde.

## **Punkt 11: Økonomi – Beslutningspunkt (10 min.)**

### **Sagsfremstilling:**

Sekretariatet fremlægger ÅTD regnskab for 2022, budget 2022 og for de efterfølgende år. Fremlæggelsen vil være kort, da der ikke er sket de store ændringer i forhold til sidste bestyrelsesmøde. Budgetterne rummer ikke Interreg 6a NAKUWA 2.0 og andre mulige nye projekters økonomi, da projekterne ikke er godkendt og følgelig ikke indarbejdes i budgetterne.

### **Sekretariatets indstilling:**

Nationalpark Vadehavets sekretariat indstiller at:

- bestyrelsen godkender regnskab 2021 og budget 2022-2025.

### **Referat:**

Janne Liburd indledte med at rose sekretariatet, som i 2022 præsterer det største budget til dato.

Marco Brodde roste også John Frikke, for at komme i mål med sorterneprojektet på rekordtid.

Bestyrelsen ønskede ikke en detaljeret gennemgang af regnskab og budgetter, og Peter Saabye Simonsen forklarede, at der ikke er store afvigelser i budgettet i forhold til sidste møde og budgettet i december. Der er fokus på en opstramning på enkelte projekter der sikrer, at midlerne bliver brugt i budgetåret, men der er også en erkendelse af, at nationalpark-sekretariatet lever i en dynamisk virkelighed, hvor der pludselig (og i stigende grad) kan komme uventede og spændende muligheder der udsætter de planlagte aktiviteter en måned eller to, f.eks. Juvre Engsø og WWF-Sorterne-projekterne, som der skulle reageres på med det samme.

Peter Saabye Simonsen blev spurgt om udgifter til flytning og om APV er tænkt ind i denne. Det bekræftede Peter Saabye Simonsen. Prisen på flytningen ligger nok på 50.-60.000 kr. De nye lokaler og f.eks. ny belysning vil løse nogle af emnerne i APV. Der ses på en psykolog/konsulent – givetvis i juni eller august - til drøftelse af de i APV'en nævnte emner for de medarbejdere der ønsker det.

Simon Simonsen bemærkede, at det er ærgerligt, at vi ikke kan tælle alle de midler vi genererer med i budgettet, f.eks. Nofence og Juvre Engsø. Men Simon udtrykte også et

håb om at dette måske kan løses. Peter Saabye Simonsen bekræftede, at det er ærgerligt, at administrative procedurer spænder ben, men at vi skal være skarpere på organisering og administrativt set up på projekter på et tidligere tidspunkt end vi har været hidtil. Også fordi Finansstyrelsen strammer grebet på en række områder der levner mindre fleksibilitet og agilitet.

Budgettet vil blive udarbejdet i en mere detaljeret form til efteråret.

Bestyrelsen godkendte herefter regnskab og budget.

#### **Beslutning:**

- Bestyrelsen godkendte regnskab 2021 og budget 2022-2025.

## **Punkt 12: Østersindsamling – orienteringspunkt (5 min.)**

#### **Sagsfremstilling:**

De danske medier har i en periode fortalt om PFAS/PFOS fra brandslukningsarealer som er sluppet ud i naturen. I forlængelse deraf har de fire Vadehavskommuner inviteret Nationalpark Vadehavet til at indgå i en fælles undersøgelse, hvor der tages prøver af østers og måles på indhold af de farlige stoffer. Nationalpark Vadehavets økonomiske bidrag tilsvare kommunernes, dvs. ca. 10.-15.000 kr. pr. organisation, hvortil kommer, at NPV-sekretariatet vil bidrage med at skaffe frivillige til at hente østers til prøverne i Tønder kommune, muligvis også de andre kommuner. Sekretariatet har besluttet at bidrage til indsatsen i takt med beløbet er begrænset og der er penge til det, men især fordi det er en vigtig opgave at afklare om der er gift i østers.

#### **Sekretariatet indstiller:**

Nationalpark Vadehavets sekretariat indstiller at:

- Bestyrelsen tager orientering til efterretning

#### **Referat:**

Janne Liburd orienterede kort om et løfterigt EU-finansieret projekt, som hun for nogle år siden havde fået en henvendelse fra SDUs Dronecenter om, forat teste droneovervågning i naturen.

Der blev spurgt til hvorvidt der indhentes tilladelser til dronelflyvning.

Miljøstyrelsen er inddraget i projektet og alle nødvendige tilladelser vil blive indhentet.

Simon Simonsen gjorde opmærksom på, at fugle og sæler tilsyneladende ikke bliver skræmt af dronerne.

#### **Beslutning:**

- Bestyrelsen tog orienteringen til efterretning.

## **Punkt 13: Brug af droner til overvågning – orienteringspunkt (5 min.)**

### **Sagsfremstilling:**

Overvågning af natur er en tidskrævende opgave og mange steder er ufremkommelige. I 2020 godkendte bestyrelsen, at Nationalpark Vadehavet skulle indgå i ansøgningen til et større EU Horizon Marie Curie forskningsprojekt der vil undersøge mulighederne for at anvende droner til overvågning og indsamling af data i beskyttede naturområder f.eks. nationalparker. SDU (Syddansk Universitet) har stået for udarbejdelse af ansøgningen i samarbejde med en længere række af internationale universiteter, videnpartnere og myndigheder. Ansøgningen er netop er godkendt af EU og projektet forventes at kunne starte op i 2023. Nationalpark Vadehavet vil fungere som testområde, lokal videnpartner, ligesom vi skal bidrage med kommunikation og udbredelse af resultater. Måske også en indsats med at finde frivillige. Budgettet andrager forventeligt 25-50 timer p.a. svarende til 10. – 20.000 kr. Det er et projekt til ca. 20 mio. kr. med perspektiver, som også Miljøstyrelsen og Danmarks Naturfredningsforening er med i.

### **Sekretariatet indstiller:**

Nationalpark Vadehavets sekretariat indstiller at:

- Bestyrelsen tager orienteringen til efterretning.

### **Referat:**

Janne Liburd orienterede kort om et løfterigt EU-finansieret projekt, som hun for nogle år siden havde fået en henvendelse fra SDUs Dronecenter om, forat teste droneovervågning i naturen.

Der blev spurgt til hvorvidt der indhentes tilladelser til droneflyvning.

Miljøstyrelsen er inddraget i projektet og alle nødvendige tilladelser vil blive indhentet.

Simon Simonsen gjorde opmærksom på, at fugle og sæler tilsyneladende ikke bliver skræmt af dronerne.

### **Beslutning:**

- Bestyrelsen tog orienteringen til efterretning.

## **Punkt 14: Nyt naturprojekt Juvre Engsø – orienteringspunkt (5 min.)**

### **Sagsfremstilling:**

Der er tildelt 18 mio. kr. til udbedring af Juvre-diget. Klæg til diget vil blive gravet lokalt på Rømmø ved Juvre på arealer hos to lokale, private lodsejere. Gravningen af klæg vil betyde et 'større hul i jorden'. Nationalpark Vadehavet har sammen med de to lodsejere og Tønder Kommune ansøgt Aage V. Jensen Fonden om tilskud til rovdysikker hegning om det udgravede areal, og til at entreprenøren med kyndig vejledning kan grave 'hullet' særligt attraktiv for ænder, vadefugle og andre fugle. Aage V. Jensen Fonden har tildelt knap 1 mio. kr. til projektet som vi kalder 'Juvre Engsø', og som bliver en ny naturoase på det nordlige Rømmø. Ros til de to lodsejere for vilje og lyst til samarbejde og stille arealer



til rådighed. Der udarbejdes også formidling af området med skilte og i sammenhæng med Velkommen til Nationalpark Vadehavet.

#### **Sekretariatets indstilling:**

Nationalpark Vadehavets sekretariat indstiller at:

- Bestyrelsen tager orienteringen til efterretning.

#### **Referat:**

Janne Liburd fortalte om projektet ved Juvre Engsø, hvor man har en ny naturosase på den nordlige del af Rømø, hvor der vil komme formidling om projektet.

Peter Saabye Simonsen orienterede om, at de midler man havde søgt primært bruges til prædatorsikkert hegn og optimale udgravninger af søen for fuglene.

#### **Beslutning:**

- Bestyrelsen tog orienteringen til efterretning.

## **Punkt 15: Nyt Sortterne-projekt med WWF, Verdensnaturfonden - Orienterings-punkt (5 min.)**

#### **Sagsfremstilling:**

Sammen med Tønder Kommune, Naturstyrelsen, DOF og tyske samarbejdspartnere har vi arbejdet på, at sikre Danmarks måske mest sjældne ynglefugl, Sortternen, ved Hasberg Sø og nærliggende sø-områder. Der er lavet redeflåder, overvåget og lavet formidling (se sortterne-rapport). Verdensnaturfonden i Danmark (WWF) har fundraiseret hos flere private fonde og modtaget et betydeligt beløb til fire 4 naturforbedrende indsatser, som Kronprinsesse Mary fik overrakt på sin 50 års fødselsdag. Et af de fire projekter er Sortterne-projektet, som over 3 år får tilført +0,5 mio. kr. Se DR og TV2, hvor Kronprinsessen ser tapper ud, da hun får en redeflåde i gave på live-tv. Nej, vi valgte ikke at sende Black Tern ØI med til hendes gemal, når det nu var kongefamilien og direkte tv. Men sekretariatet vil sammen med WWF og partnerne bruge pengene til at sikre endnu flere sortterner. John Frikke fik på rekordtid sendt kvalificeret ansøgning, projektbeskrivelse mv. til WWF. Derfor blev formand Janne Liburd kontaktet for accept og ikke hele bestyrelsen. Det gik meget hurtigt og fra første kontakt til kontraktunderskrift samt afklaring af hvad der praktisk kan lade sig gøre er der gået ca 3. uger.

#### **Sekretariatet indstiller:**

Nationalpark Vadehavets sekretariat indstiller at:

- Bestyrelsen tager orientering til efterretning

Link til sortternerapport:

[https://issuu.com/nationalpark\\_vadehavet/docs/2020\\_npv\\_sortternerapport\\_\\_screen](https://issuu.com/nationalpark_vadehavet/docs/2020_npv_sortternerapport__screen)

#### **Referat:**

Janne Liburd orienterede om de fire naturprojekter, som Kronprinsesse Mary havde fået af WWF i fødselsdagsgave. Det ene projekt til godt 500.000 kr. indebærer midler til

sortterneprojektet i Tøndermarsken. Projektet er et rigtig fint samarbejde mellem flere parter, herunder DOF, WWF, NST, Tønder Kommune og Nationalpark Vadehavet.

Bestyrelsen roste John Frikke for det hurtige arbejde med at lave en projektbeskrivelse og få tingene på plads på meget kort tid.

Det blev også fremhævet, at vores kolleger fra CWSS har fokus på projektet og har besøgt West Brew for at høre mere om Black Tern-øl og hvorfor et mikro-bryggeri støtter en sjælden fugl. Også Enghavegård og Ole Andreasen blev besøgt. De tre nationalparkpartners passion for at gøre tingene ordentligt og bæredygtigt, selvom det har en pris, blev også noteret af CWSS-chefen og hans medarbejdere.

#### **Beslutning:**

- Bestyrelsen tog orienteringen til efterretning.

## **Punkt 16: Nyt fra bestyrelse – Orienteringspunkt (60 min)**

#### **Sagsfremstilling:**

Der vil under dette punkt være en orientering fra de enkelte udvalg og projekter herunder

- Status på partnerprogrammet v/Birgitte Loeff Schmidt
- Status på Vadehavets Formidler Forum v/Birgitte Loeff Schmidt
- Status på kulturudvalget v/Marco Brodde
- Status på naturudvalget v/Simon Simonsen
- Status på græsning v/Esther Hoftijzer
- Status på nationalparksområdet v/Preben Friis-Hauge
- Status på prædation v/Jan Holm
- Status på det trilaterale samarbejde, WSB, v/Janne Liburd
- Status på sundhedsindsatser v/Janne Liburd
- Status på samarbejdet mellem de danske nationalparker og styrelserne v/Janne Liburd

#### **Sekretariatets indstilling:**

Nationalpark Vadehavets sekretariat indstiller at:

- bestyrelsen tager orienteringer til efterretning.

#### **Referat:**

Janne Liburd takkede for ledelsesorienteringen og der for den øgede fremdrift i naturprojekterne som har fået flere grønne prikker.

- Status på partnerprogrammet v/Birgitte Loeff Schmidt

Der har været partnerdag i marts, det var en god dag med alle fire borgmestere, 150 deltagere, god stemning og godt program. Med et glimt i øjet blev det noteret, at Fanøs borgmester havde været til stede under hele dagen.

Partnerudvalget kunne mærke, at Bettina Munch var stoppet, men forventede at Jens L Hansen er klar til at føre det videre.

- Status på Vadehavets Formidler Forum v/Birgitte Loeff Schmidt

Det var et stort VVF-møde med deltagelse af politikere og embedsmænd fra de fire kommuner. Mødets formål var at få en afklaring med Esbjerg Kommune, i forhold til at de også bidrager økonomisk. Der var god stemning på mødet, men der blev lagt pres på, og der blev ikke lagt fingre imellem i forhold til hvordan både Naturstyrelsen, de tre kommuner og Nationalparken ser på Esbjerg Kommunes fravær i det gode samarbejde.

Peter Saabye Simonsen nævnte, at Vadehavsområdet er foran alle andre i forhold til at få gæster ud med formidlere og naturvejledere – hvor der betales for turene - og at området nævnes af forskere i friluftsliv, som foregangsområde på codes of conduct og fokus på at få italesat bæredygtig turismeudvikling. VFF har en central rolle i denne sammenhæng og gør en flot, flot indsats overfor gæster i alle aldre.

Birgitte Loeff Schmidt havde deltaget i et møde om digitalisering af undervisning på tværs af grænser. Vores udenlandske samarbejdspartnere var positive og dybt imponerede over Mit Vadehavs materialer, som vækker opsigt i lærerkredse i udlandet.

Marco Brodde supplerede med at fortælle, at VFF er et godt forum til at finde spidskompetencer og at formidlerne supplerer hinanden.

- Status på kulturudvalget v/Marco Brodde

Kunstnerne fra Society of Wildlife Artists lander i Danmark fredag. Under dette besøg de dækker den nordlige del af vadehavsområdet. De skulle have været her før, men corona havde bremset projektet. Programmet kan ses på Nationalpark Vadehavets hjemmeside:

<https://nationalparkvadehavet.dk/nyheder-vadehavet/2022/maj/wadden-sea-project/>.

Der er blandt andet åbent hus lørdag på Fanø Night and Stay med taler fra Janne Liburd og Fanøs borgmester.

Værkerne udstilles i juli 2023. Der arbejdes på en udstilling i Sønderjylland og en i Trekantsområdet.

Herudover er der en ungdomsrevy på vej. Det ser virkelig spændende og sjovt ud. Der er fundet midler hos kommuner og fonde og der er sat dato på for fremførelse. Der skulle have været audition den 8. maj, men der var ikke nogen tilmeldt. Revyfolkene trækker derfor på egne ressourcer.

Det kommende magasin har revyfolk på forsiden.

Kulturudvalget mødes senere i maj og drøfter kommende projekter.

- Status på naturudvalget v/Simon Simonsen

Simon Simonsen orienterede om seneste møde i naturudvalget, hvor man havde behandlet Natura2000 planen og COWI rapporten om havspejlsstigninger. Oversigt over værdifuld og sårbar natur var også behandlet. <https://naturindikator.dk/> giver et muligt grundlag at arbejde ud fra. Thomas Bregnballe, Århus Universitet, og hans kolleger havde på Forskningsdagen vist nye måder at udpege sårbare områder på.

Udvalget ved en del om landjorden, fuglene, områder vi skal passe særligt meget på, aktiviteter, turisme mv. Der mangler fortsat viden på det marine områder.

Der kommer et eDNA projekt, hvor der skal analyseres havvand og derudfra bestemmes hvilke arter der lever i området. UNESCOs marine verdensarvssteder har henvendt sig til

det danske Vadehavsområde og især nationalparkens sekretariat, for at inddrage os i et projekt hvor man undersøger sårbare arter.

Der har været en snak med Miljøstyrelsen om naturturisme.

Udvalget indhenter viden fra forskere, men også andre kilder. Eksempelvis havde erhvervsfisker og medlem af Rådet, Pau Schramm, fortalt, at der ikke er fanget snæbel på østsiden af Vadehavsøerne ham bekendt, og slet ikke i østenvind hvor vandet bliver mere mudret.

Xenia Salomonsen har spurgt Naturudvalget og i øvrigt også andre om der er nogen som har viden om hvor der er, og har været ålegræs i Vadehavet. Har de det, må de meget gerne bidrage med data. Marco Brodde forklarede, at Preben Clausen, som har forsket i knortegæs, muligvis kan hjælpe.

Ole Mouritzen kunne fortælle, at der var stor mængde ålegræs på Fanø da han var barn. Kresten Hansen kunne berette det samme fra området ved Ballum. Grunden til at sekretariatet ser på ålegræs er, at det virker som om det er forsvundet fra Vadehavet, hvilket er en skam fordi det kan optage kulstof (blue carbon) i stor mængde, det fungerer som habitat med betydeligt større artsrigdom end f.eks. sandbund for småfisk og andre arter, det virker lidt som et rev (dvs. dæmper vandbevægelse og bølger). Plantning af ålegræs vil være nyt at arbejde med i et tidevandsområde, så måske vi kan være de første til at prøve det af. Der er en del erfaringer med udplantning af ålegræs i f.eks. Vejle Fjord, Horsens Fjord mv, men ikke i tidevandsområder.

Naturudvalget løber planen igennem under møderne og der er fin fremdrift i projekterne. Nationalparkplanen bruges som styringsredskab.

Tænk tanken Hav er på vej og den tidligere fremsendte havplan kommer i en ny version, da der var hård kritik af den først udsendte.

Miljøstyrelsen har taget initiativ til at undersøge konsekvenser i aktiviteter i havet i samarbejde med Københavns Universitet.

- Status på græsning v/Esther Hoftijzer

Græsningsforeningen for Nationalpark Vadehavet havde bestyrelsesmøde den 7. februar og den 16. marts, i forlængelse af årets generalforsamling samme dag. Peter Sönnichsen fra Højer trådte ud af bestyrelsen og blev erstattet af Jens Okholm fra Ribe. Næste bestyrelsesmøde er plantalt 24. maj, muligvis på rådhuset i Esbjerg, for at få indledt en drøftelse med Esbjerg Kommune om muligt samarbejde.

Der er igangsat et samarbejde med firmaet 'Landudviklerne' om mulighederne for udviklingen af nye græsningsprojekter, med henblik på et nyt indsatsområde i Ribemarsken. Desværre er firmaet lukket og situationen tages op ved næste bestyrelsesmøde.

Græsningsforeningens hjemmeside er blevet opdateret siden sidst – bl.a. med en god artikel og et link til en film om projektet 'Nofence' på Fanø.

Nofence-projektet kører godt og nyder voksende bevågenhed og opfattes som en succes. Flere delegationer har været på besøg – senest Naturstyrelsen og Billund Kommune. Desuden er resultaterne af det første halve års undersøgelser af de græssende dyrs brug af Nofence og deres velfærd blevet bearbejdet af en forskergruppe

fra Aalborg, hvilket indtil videre har resulteret i udgivelsen af en videnskabelig artikel i tidsskriftet 'Animals'.

Ulrik Lorenzen havde været med til Nofence arrangementet og havde hørt om erfaringer med projektet, han roste projektet men pegede på, at det ikke er et vidundermiddel, da det også har begrænsninger. Læs desuden på græsningsforeningens hjemmeside: <https://www.vadehavsgraesning.dk/>

Peter Saabye Simonsen tilbød, at sekretariatet kan fremvise projektet til bestyrelsens medlemmer eller grupper med særlig faglig interesse.

- Status på nationalparkskibet v/Preben Friis-Hauge

Skibet er forsøgt sejlet til Kammerslusen, men det måtte opgives grundet for lidt vand i Ribe Å. Samme dag blev der holdt opstartsmøde, udført egenkontrol og månedligt vedligehold. Ved samme lejlighed konstaterede man, at skibets bow thruster skal skiftes.

Der er en del sejlads hen over sommeren –

17. maj: deltager vi i en SAR øvelse

22. maj: nationalparkdag Myrthuegård

4. juni: Åben landsby i Ho

8. til 10. juni: Sejlads med skoleklasser ved Hjerting

24. juni: sejlads med VFF

27. til 28. juni: sejlads med Københavns Universitet

Juli: muligvis til Fanø og Esbjerg – sidstnævnte ifm. Tall Ships Races

21. august: Varde Å Dag

5. september: sejlads med Ribe Katedralskole

Uge 36-37: sejles til Hvide Sande Skibsværft for at blive malet

- Status på prædation v/Jan Holm

Status på regulerede dyr: 88 ræve, 39 mårhunde, 4 mink.

Der er udarbejdet en plan for prædation, som har været i høring. Projektet kører rigtig godt. Det er en fornøjelse at arbejde med medarbejderne i sekretariatet, som kan noget med 'reguleringsgutterne'.

Jan Holm kunne også fortælle, at BBC er ved at lave en udsendelse om Skandinaviens natur og er på besøg i Vadehavet – John Frikke har hjulpet dem.

Marco Brodde supplerede med, at der har været årsstatus på ynglefugle. Der har været kæmpesucces i den rævesikre indhegning på Fanø. Det fungerer også på strandene, som er de vigtigste områder udenfor de rævesikrede områder.

- Status på det trilaterale samarbejde, WSB, v/Janne Liburd

I slutningen af maj afholdes "Tri-wad-walk", hvor forskere går på tværs af grænserne i Tyskland og Nederlandene d. 29. maj- 4. juni. Fra 18. til 26. juni er de i Tyskland og Danmark.

- Status på sundhedsindsatser v/Janne Liburd

Der skulle være afholdt en sundhedsworkshop i maj, men den er udskudt til efteråret.

- Status på samarbejdet mellem de danske nationalparker og styrelserne v/Janne Liburd

Nationalpark Kongernes Nordsjælland har fået ny formand, Per Kølster, som erstatter Carl Bruun.

Jens L Hansen har fået ideen til Politikens "Turen går til Danmarks nationalparker". Et initiativ der fik ros af bestyrelsen.

Den 18. marts var der evalueringsworkshop for cheferne i Danmarks Nationalparker. De udfordrede den nuværende evalueringsform med fokus på økonomi ved at inddrage bæredygtighedsprincipper om sociale, kulturelle, miljø og naturmæssige indsatser.

Den 3. maj var der årsmøde mellem Miljøministeriets departement, Miljøstyrelsen og Naturstyrelsen og Danmarks Nationalparker, hvor der igen blev drøftet 'de gamle travere' der fortsat spænder ben for nationalparkerne især forsikringsforhold, men også at nationalparkerne ikke er tilfredse med den sagsbehandling der foregår, når formænd og bestyrelsesmedlemmer udpeges. Alt for ofte sker det alt for sent, og i enkelte tilfælde har det givet udfordringer når budgetter og regnskaber skal godkendes af en bestyrelse som ikke er på plads. Emnet med nationalparkernes mulighed for at lave naturforbedringer på private arealer, som ødelægges af den danske tolkning af og udlægning af de minimis-reglerne, blev også drøftet. Der blev opfordret til, at Miljøministeren rejser til Bruxelles og håndterer problemerne.

Ulrik Lorenzen kunne fortælle, at 22 borgmestre har skrevet til Landbrugsministeren om samme emne. Det kan lægge et betydeligt pres på ministeren.

#### **Beslutning:**

- Bestyrelsen tog orienteringen til efterretning.

## **Punkt 17: Eventuelt og meddelelser (5 min.)**

#### **Sagsfremstilling:**

Bestyrelsen har her mulighed for at komme med meddelelser mv.

#### **Refetat:**

Janne Liburd orienterede om, at Jens Rosendahl fylder 90 år den 17. maj. Janne Liburd holder festtalen.

Preben Friis-Hauge opfordrede til, at ledelsesorienteringen behandles under orienteringspunktet "Nyt fra bestyrelse".

Preben Friis-Hauge fortalte, at man i Varde har stor fokus på vådområdeprojekter og græsning. I Ulvemosen har de blandt andet et projekt, som er med til at begrænse udslip af CO2. Dog er mange projekter udfordret af, at ny lovgivning gør, at §3 jord kan risikere ikke at blive meget værd, hvorfor private lodsejere ikke vil indgå i vådområdeprojekter – som jo bl.a. skulle bidrage til at binde kulstof mv.

Simon Simonsen orienterede om snæbelmødet, som sekretariatet havde arrangeret. Det var et fint møde med vidensdeling, som måske danne grundlag for ny forskning og måske nye projekter. Simon Simonsen roste sekretariatet for deres initiativ, at man samler og faciliterer og derigennem får sat fokus på emnet.

Janne Liburd fortalte, at hun d. 4. maj ifb.m. forskningsophold ved Cambridge University havde præsenteret nationalparkens arbejde under titlen "The Art of Collaboration" til en tværvideenskabelig gruppe af forskere og kunstnere.

## **Punkt 18: Bilag til referat**